

Програма атестаційного екзамену «Атестаційний іспит (ОДФС.01-03)».
Київ : Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2026. 30 с.

Укладачі: Ганна ІВАНЮК, д.пед.н., проф., професор кафедри освітології та психолого-педагогічних наук, Олена МУЗИКА, к.психол.н., доц., доцент кафедри освітології та психолого-педагогічних наук, Олена ВЕНГЛОВСЬКА, к.пед.н., доцент кафедри освітології та психолого-педагогічних наук.

Програма Атестаційного екзамену «Атестаційний іспит (ОДФС.01-03)»: для студентів Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка спеціальності 013 «Початкова освіта» / Укладачі : Іванюк Г.І., Музика О.О., Венгловська О.А. Київ : КСУ імені Бориса Грінченка, 2026. 30 с.

У програмі окреслено основний обсяг знань із людинознавства, педагогіки і психології та сформованості загальних і спеціальних (фахових) компетентностей, необхідних випускнику першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для атестації та подальшої професійної діяльності. Подано перелік джерел для самопідготовки.

ПОЯСНОВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма Атестаційного екзамену «Атестаційний іспит (ОДФС.01-03)» є документом Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, який розроблено відповідно до Освітньо-професійної програми 013.00.01 «Початкова освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої (освіти та чинного навчального плану та програм (2021).

Програма містить пояснювальну записку, опис змістових модулів із «Людинознавства», «Педагогіки», «Психології», критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на завершальному етапі навчання.

Метою атестаційного екзамену є: перевірка рівня відповідності досягнутих результатів навчання вимогам освітньо-професійної програми, сформованості загальних та спеціальних (фахових) компетентностей; здатності та готовності майбутніх учителів початкових класів застосовувати теоретичні знання з людинознавства, педагогіки та психології в освітньому процесі Нової української школи.

Завдання Атестаційного іспиту (ОДФС.01-03):

1. Виявлення сформованості загальних компетентностей здобувачів вищої освіти, а саме здатності:

- оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт (ЗК-3);
- виявляти, ставити та вирішувати проблеми (ЗК-5);
- здійснювати пошук, оброблення та аналіз інформації з різних джерел (ЗК-6);

2. Виявлення сформованості у майбутніх учителів початкових класів спеціальних (фахових) компетентностей, зокрема здатностей до:

- управління власними емоційними станами, налагодження конструктивної та партнерської взаємодії з учасниками освітнього процесу, формування мотивації здобувачів початкової освіти до навчання та організувати їхню пізнавальну діяльність (СК-4);
- проектування осередків навчання, виховання і розвитку здобувачів початкової освіти (СК-5);
- організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів молодшого шкільного віку, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій (СК-6);
- збору, інтерпретації та застосування даних у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності до формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти (СК-8);
- професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами (СК-10);
- профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм до медичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства (СК-11);
- донесення до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід, та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи (СК-12);

- визначення змісту організаційних форм і методів навчання, виховання учнів початкової школи;
- проектування пізнавальних, розвивальних та виховних цілей освітнього процесу в початковій школі;
- вмінь творчо використовувати в освітньому процесі Нової української школи надбання сучасних психологічної і педагогічної наук.

Програмними результатами атестаційного іспиту є перевірка сформованості у майбутніх педагогів умінь:

- управляти складною професійною діяльністю та проектами в умовах в умовах початкової школи, виробляти та ухвалювати рішення в непередбачуваних робочих і навчальних контекстах (ПР-02);
- організовувати освітній процес із використанням цифрових технологій та технологій дистанційного навчання молодших школярів, розвивати в учнів навички безпечного використання цифрових технологій та сервісів (ПР-05);
- планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати у них мотивацію до навчання (ПР-07);
- організовувати конструктивну і партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування (ПР-08);
- планувати і організовувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципів науковості та вимог нормативних документів початкової школи (ПР-09);
- організовувати освітній простір з дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно, проектувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу (ПР-13);
- забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей (ПР-14);
- здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та фізичного й психічного розвитку здобувачів початкової освіти, надавати їм до медичну допомогу (за потреби), планувати та реалізовувати заходи щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкової школи й інших учасників освітнього процесу (ПР-15);
- використовувати основні техніки спілкування з дорослими людьми, різні форми та засоби комунікації з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою підтримки здобувачів в освітньому процесі початкової школи, керувати педагогічним і професійним розвитком осіб та груп (ПР-16).

Екзамен проводиться у комбінованій формі; містить тестові завдання в електронному середовищі Moodle і письмові відповіді на компетентісно орієнтоване завдання.

Програма іспиту включає 90 тестових завдань закритого типу – 30 тестових завдань із людинознавства, 30 тестових завдань із педагогіки, 30 тестових завдань із психології та одного завдання, що передбачає розгорнуту письмову відповідь у Moodle.

Тестові завдання закритого типу складаються з таких видів:

- тести з єдиною правильною вибірковою відповіддю (у вигляді слова, фрази тощо);
- тести з декількома правильними відповідями;
- тести, що складаються з питань, що мають дві відповіді, одна, з яких правильна, а інша – хибна;
- тести на визначення відповідності.

Компетентісно орієнтовані завдання (відкрите питання) спрямовані на виявлення у випускників спеціальності «Початкова освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти сформованості професійної компетентності в галузі педагогіки та психології, здатності та готовності впроваджувати в освітній процес Нової української школи надбання сучасної психолого-педагогічної науки.

Рекомендації щодо виконання тестових завдань та компетентісно орієнтованого завдання

Перед початком тестування студентам дається коротка інструкція щодо виконання завдань.

Час, який відводиться на тестування, розраховується таким чином: 1,5 – 2 хвилини на виконання одного тестового завдання та 5 хвилин на виконання компетентісно орієнтованого завдання.

Вхід в цифрову систему Moodle відбувається за індивідуальними логіном і паролем (корпоративна пошта). Після закінчення роботи над тестовими завданнями відповіді необхідно надіслати у систему і натиснути кнопку «завершити тест».

Підсумкова оцінка виводиться як сума балів за першу (тест (90 тестових завдань – max 90 балів) та другу – письмову відповідь на відкрите питання (1 завдання – max 10 балів)) частини атестаційного іспиту. Підсумкова оцінка за екзамен – max 100 балів.

Критерії оцінювання тестових завдань

Кількість тестів/балів (max – 90)	Критерії оцінювання (кожне правильно виконане тестове завдання оцінюється в 1 бал)
81 – 90	виставляється за чітке виконання тестових завдань (90-100% правильних відповідей), що засвідчує ґрунтовне володіння категоріями дисципліни, сформованістю вмій аналізувати педагогічні, психологічні явища та вирішувати педагогічні задачі; здатністю

	критично осмислювати інформацію
68 – 80	виставляється за знання, розуміння та відтворення засвоєного матеріалу з навчальних дисциплін «Людинознавство», «Педагогіка» і «Психологія», сформованістю вмінь аналізувати педагогічні, психологічні явища (76-89% правильних відповідей), але супроводжується допустимою кількістю помилок у тестових завданнях.
55 – 67	виставляється за виконання тестових завдань, що складає 61-75% правильних відповідей з необхідного обсягу; студент має труднощі в аналізі та узагальненні матеріалу, що супроводжується незначною кількістю помилок у тестових завданнях.
45 – 54	виставляється за виконання тестових завдань, що складає 50-60% правильних відповідей з необхідного обсягу; спостерігається низький рівень знання термінологічного апарату дисципліни; неякісне виконання тестів.
1 – 44	виставляється за виконання тестових завдань, що складає менше 50% правильних відповідей з необхідного обсягу; спостерігається незнання основного термінологічного апарату; виконання тестів на низькому рівні.

Оцінювання відповіді на компетентісно орієнтоване завдання здійснюється з урахуванням критеріїв:

Шкала і критерії оцінювання виконання компетентісно орієнтованого завдання

Максимальна кількість запитань/балів 1/10	Критерії
9 – 10	виставляється за чітке виконання компетентісно орієнтованого завдання, що демонструє вільне володіння категоріями людинознавства, педагогіки та психології; вирізняється самостійним судженням та здатністю узагальнювати, аналізувати психолого-педагогічні явища, обґрунтовувати теоретичні положення, наводити приклади застосування теоретичних положень в освітньому процесі Нової української школи
7 – 8	виставляється за знання основних категорій людинознавства, педагогіки та психології, закономірностей організації освітнього процесу в Новій українській школі, вікових особливостей учнів початкової школи; студент наводить аргументи на користь своїх суджень, однак має певні труднощі у формулюванні висновків, відповідь не повна, присутня незначна кількість помилок
5 – 6	виставляється за знання та відтворення матеріалу засвоєного під час вивчення «Людинознавства», «Педагогіки» та «Психології». Однак під час розв'язання компетентісно орієнтованого завдання потребує допомоги під час аналізу та узагальнення матеріалу; відповідь супроводжується допустимою кількістю помилок
3 – 4	виставляється за посередні знання навчального матеріалу з «Людинознавства», «Педагогіки» та «Психології», слабку аргументацію та обґрунтування, не достатню сформовані здатності застосовувати теоретичні знання у практичній діяльності.
1 – 2	Виставляється за слабкі знання навчального матеріалу, неточності у

	відповіді, що характеризується порушенням логіки та послідовності її викладання, не вміння застосовувати теоретичні знання у практичній діяльності.
--	---

Шкала оцінювання екзамену

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – високий рівень знань (умінь) / виконання, з можливими незначними недоліками (помилками)
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) / виконання, без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) / змістовна робота, з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) / виконання, зі значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімальний можливий допустимий рівень знань (умінь) / виконання для подальшого навчання або професійної діяльності
F	35-59 балів	Незадовільно – низький рівень знань, недостатній для подальшого навчання або професійної діяльності

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

ЛЮДИНОЗНАВСТВО

Змістовий модуль

«Анатомія, фізіологія людини з основами медичних знань»

Розвиток організму людини

Організм людини. Обмін речовин, рух, реактивність, саморегуляція, спадковість, мінливість, пристосованість – сукупність ознак, які характеризують його як біологічну систему. Регуляція та інтеграція функцій організму. Гомеостаз. Обмін речовин. Площини та вісі. Анатомічні терміни, якими користуються, щоб позначити положення органів і частин тіла відносно площин і осей. Нервова регуляція. Гуморальна регуляція. Репродуктивна функція та індивідуальний розвиток людини. Внутрішньоутробний період розвитку та вплив шкідливих чинників на розвиток дитини. Три основні групи

захворювань під час внутрішньоутробного розвитку: гаметопатії, ембріопатії, фетопатії. Періоди дитячого віку та їх характеристика. Зв'язки анатомії, фізіології та гігієни організму дитини з педагогікою та психологією.

Морфофункціональні особливості сенсорних систем людини

Анатомія, фізіологія та гігієна нервової системи Класифікація нервової системи. Центральна та периферична нервова система. Соматична та вегетативна (автономна). Нейрон – основний структурний елемент нервової системи. Синапси. Нервове волокно, нервовий стовбур (нерв). Нервові закінчення (чутливі, синаптичні, рухові). Поняття про рефлекс і рефлекторну дугу. Нервові центри. Будова спинного мозку, його рельєф, внутрішня структура, провідні шляхи, оболонки, міжоболонкові простори. Головний мозок. Відділи головного мозку. Передній мозок (кінцевий і проміжний); середній мозок; ромбовидний мозок (задній і додатковий). Кінцевий (великий) мозок.

Локалізація функцій у корі великого мозку. Поняття про аналізатори. Вчення про вищу нервову діяльність. Типи вищої нервової діяльності. Безумовні та умовні рефлекси. Інстинкти. Гальмування в центральній нервовій системі. Види гальмування умовних рефлексів. Безумовне (зовнішнє) гальмування, умовне (внутрішнє) гальмування. Рух і взаємодія кіркових процесів. Іррадіація, концентрація нервових процесів. Індукція. Аналіз і синтез. Домінанта. Динамічний стереотип. Сон, сновидіння і гіпноз. Розлади сну. Гігієна сну. Перша і друга сигнальні системи. Поняття про сенсорну систему (аналізатори).

Ендокринна та сечова системи, шкіра

Класифікація ендокринних залоз. Будова і вікові особливості гіпофіза, шишкоподібного тіла, щитоподібної залози, прищитоподібних залоз, загрудинної, надниркових та змішаних залоз – ендокринної частини підшлункової залози та статевих залоз. Поняття про гіпо- і гіперфункцію ендокринних залоз. Специфічність гормональної регуляції, значення ендокринних залоз в обміні речовин і роль у розвитку організму. Суть нейрогуморального регулювання функції. Будова нирок і сечовивідних шляхів. Нефрон – структурно-функціональна одиниця нирки. Анатомо-фізіологічні особливості сечової системи у дітей. Будова і функції шкіри. Сталість температури тіла людини. Анатомофізіологічні особливості шкіри у дітей. Перша допомога при опіках, обмороженнях. Запобігання сонячним і тепловим ударам. Гігієна шкіри дитини і профілактика шкірних захворювань.

Загальна остеологія, артросиндесмологія, міологія

Остеологія. Класифікація, будова, з'єднання кісток. Будова і функції скелета в цілому. Хребтовий стовп. Кістки верхньої і нижньої кінцівок та їх сполучення. Скелет голови (кістки мозкового черепа, кістки лицевого черепа). Топографія та сполучення кісток черепа. Міологія. Будова, допоміжний апарат м'язів. М'язи голови (мімічні, жувальні), м'язи грудей, живота, спини, верхньої

та нижньої кінцівок. Анатомофізіологічні особливості опорно-рухової системи у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Анатомія, вікова фізіологія і гігієна системи крові, серцево судинної, дихальної системи

Значення крові, лімфи, тканинної рідини, які утворюють внутрішнє середовище організму, беруть участь в процесах обміну речовин та підтримці гомеостазу. Система крові та її функції. Склад, кількість і фізико-хімічні властивості крові. Клітини крові: еритроцити, лейкоцити, тромбоцити. Зсідання крові. Швидкість осідання еритроцитів (ШОЕ) та її клінічне значення. Кровотворення. Групи крові. Резус-фактор. Система кровообігу. Будова серця. Властивості серця – збудливість, автоматія, провідність, скоротливість – які забезпечують йому безперервну ритмічну діяльність. Фази серцевого циклу. Рух крові по судинах. Анатомофізіологічні особливості серцево-судинної системи. Кровотворення у дітей. Кровообіг плода. Поняття про лімфатичну систему. Артеріальний тиск і способи його вимірювання. Артеріальний пульс і його дослідження. Повітроносні шляхи, апарат голосоутворення. Специфіка будови органів дихання у зв'язку з їхньою мовно-голосовою функцією. Дихання. Вентиляція легенів. Дихальний цикл. Захисні дихальні рефлексії. Газообмін в легенях і тканинах. Регуляція дихання (дихальний центр; дихання в умовах зміненого атмосферного тиску). Анатомо-фізіологічні особливості органів дихання у дітей.

Біологічне значення травлення у житті людини система. Обмін речовин і енергії

Загальний огляд будови та функцій органів травлення. Великі травні залози. Будова, значення, розташування та функції печінки і підшлункової залози. Травлення і його значення для організму. Травлення у порожнині рота, в шлунку, в кишках. Всмоктування в різних відділах травного каналу. Анатомофізіологічні особливості органів травлення у дітей. Обмін речовин. Основний і енергетичний обмін. Терморегуляція. Білковий, вуглеводний, жировий, водно-електролітний обмін. Вітаміни, значення їх в обміні речовин. Поняття про авітаміноз.

Домедична допомога при травмах та нещасних випадках. Основні питання нозології. Спадковість і патологія

Народжуваність, захворювання і смертність населення в Україні. Нозологія – вчення про хвороби та їх класифікацію. Перебіг та клінічні форми захворювань. Найпоширеніші соматичні хвороби дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, профілактика захворювань. Спадковість і патологія. Самодопомога та взаємодопомога в надзвичайних ситуаціях та побуті. Загальне поняття про невідкладні стани. Поняття травматизм, травма. Види травм. Загальні правила надання домедичної допомоги. Домедична допомога при тяжких травмах. Дитячий травматизм, його профілактика. Травматичний шок, його перебіг, основні ознаки. Домедична допомога при травматичному шоку. Поняття про знеболювання при травмах. Асептика, антисептика. Поняття

десмургія. Види пов'язок (м'які, тверді), їх мета. Типи пов'язок за призначенням. Типи бинтових пов'язок. Загальні правила бинтування, накладання бинтових пов'язок. Техніка накладання найбільш поширених пов'язок (спіральна пов'язка з однією та двома стрічками, пов'язка на молочну залозу, хрестоподібна, пов'язка Дезо); пов'язки на ділянку живота і таза (спіральна, колова, колосоподібна, Т-подібна); пов'язки на верхні та нижні кінцівки (колосоподібна, черепащача, восьмиподібна, поворотна, спіральна). Визначення, класифікація та характеристика кровотеч залежно від виду ушкодження судин. Небезпека кровотеч. Домедична допомога при кровотечах. Домедична допомога при відкритих (ранах), закритих (забій, розрив і розтягнення зв'язок, вивих) та переломах

Профілактика інфекційних та інвазійних захворювань людини. Домедична допомога

Загальні поняття про мікробіологію та мікроорганізми. Види мікроорганізмів. Взаємовідношення, що склались в ході еволюції між мікроорганізмами і біологічним хазяїном (коменсалізм, мутуалізм, паразитизм). Властивості збудників інфекційних захворювань. Мінливість мікробів. Поширення мікробів у природі. Поняття про епідеміологію. Поняття про дезінфекцію, дезінсекцію, дератизацію. Санітарно-дезінфекційний режим. Роль педагога в попередженні контакту дітей з дезінфікуючими речовинами. Поняття про інфекційні, інвазійні хвороби. Антропонози, зоонози. Умови, необхідні для виникнення інфекційних захворювань. Класифікація Л. В. Громашевського. Перебіг інфекційної хвороби. Профілактика інфекційних захворювань у дітей в закладах освіти. Імунітет. Види імунітету. Методи підвищення специфічного та неспецифічного імунітету в дітей. Профілактичні щеплення. Календар профілактичних щеплень. Вакцинація в закладі дошкільної освіти, школі. Заходи щодо хворих на інфекційні хвороби і осіб, які були з ними у контакті. Паразитарні захворювання шкіри: короста, педикульоз. Причини виникнення, перебіг, профілактика. Гельмінтози. Найпоширеніші глистяні хвороби в Україні. Групи гельмінтів в залежності від природних умов місцевості та шляхів зараження: геогельмінти, біогельмінти, контактні. Поняття про аскаридоз, трихоцефальоз, ентеробіоз, гіменолепідоз, ехінококоз, дифілоботріоз. Цикл розвитку аскариди. Перебіг, діагностика, лікування та профілактика гельмінтозів. Лямбліоз; етіологія, перебіг, профілактика. Туберкульоз. Збудник туберкульозу. Зараження туберкульозом. Основні клінічні форми. Особливості перебігу у дітей. Поняття про інфікування збудником туберкульозу. Профілактика захворювання. Поняття про дитячі інфекції та ГРВІ: збудники, джерело інфекції, шляхи передачі, основні симптоми, ускладнення. Догляд, надання домедичної допомоги. Профілактика загальна, специфічна. Протиепідемічні заходи. Поняття про кишкові, кров'яні інфекції та інфекції зовнішніх покривів. Домедична допомога та інформованість населення про правила поведінки під час спалаху хвороби. Умови проведення дезінфекції (вибір препаратів, концентрація, правила приготування дезінфікуючих розчинів, кількість розчину для різних об'єктів). обробка посуду, білизни, приміщення, виділень хворого тощо.

Гігієнічні основи виховання здорової дитини та загартовування її організму в закладах освіти

Адаптація дітей до закладів дошкільної освіти і початкової школи. Значення режиму дня в забезпеченні здоров'я дітей. Гігієна харчування дітей. Гігієнічні основи фізичного виховання, загартовування. Контроль за розвитком і станом здоров'я дітей. Фізичний та нервово-психічний розвиток дитини. Оцінка фізичного розвитку. Групи здоров'я.

Змістовий модуль «Психологічна антропологія»

Образи суб'єктивної реальності людини у психологічній антропології

Антропологія як наука про людину. Антропологічний принцип у науках про людину. Поняття психологічної антропології. Суб'єктивність (внутрішній світ людини) як предмет психологічної антропології. Взаємозв'язок психологічної антропології з педагогікою. Сутність людини у психологічній антропології (тілесна, душевна і духовна).

Уявлення про людину в основних напрямках психології

Експериментальна психологія В. Вундта. Біхевіоризм як наука про поведінку. Психоаналіз як вчення про свідоме і несвідоме у психіці. Гештальтпсихологія як вчення про цілісність психічних явищ. Самоактуалізація особистості в гуманістичній психології. Уявлення про людину в когнітивній психології. Культурно-історична і діяльнісна сутність людської психіки у концепціях Л.С. Виготського, О.М. Леонтьєва, С.Л. Рубінштейна та ін. Внесок зазначених психологів у розвиток дитячої психології.

Методи психологічного пізнання людини

Поняття про метод науки. Методологія як вчення про метод. Сутність пояснювальної і описової психології. Природничо-наукова і гуманітарна парадигми в психології та її методах. Методи дослідження у практичній психології та особливості їх застосування при вивченні дітей молодшого шкільного віку. Методи пояснювальної (природничо-наукової) психології. Методи описової (гуманістичної) психології. Методи практичної психології (психологічні практики).

Свідомість та діяльність як способи організації буття людини

Людина як суб'єкт свідомої діяльності. Поняття про свідомість як вищий прояв психічної діяльності людини. Розвиток свідомості у філогенезі. Праця і мова як рушійні фактори формування і розвитку свідомості. Онтогенез свідомості у дитячому віці. Психологічна структура свідомості. Свідоме та несвідоме. Поняття про механізми психологічного захисту. Самосвідомість у людському житті. Розвиток самосвідомості дитини, особливості 6-7 років життя. Діяльнісне буття людини. Людина як суб'єкт діяльності. Структура та

види діяльності. Провідні види діяльності у дитинстві. Процес формування вмінь та навичок.

Людина як індивід

Тілесне існування людини. Зв'язок анатомії і психології. Нейропсихологічні основи тілесного буття людини. Поняття вищої нервової діяльності. Загальна будова нервової системи людини. Нейрофізіологічні основи психічного. Рефлекторна дуга. Перша і друга сигнальні системи організму людини. Нейропсихологічні основи тілесного буття людини. Функціональна організація роботи мозку. Проблеми функціональної асиметрії мозку та ліворукості дітей у педагогічній практиці.

Властивості людини як індивіда

Класифікація природних властивостей людини. Статеві-вікові відмінності людини. Особливості впливу статево-вікових відмінностей на психічний розвиток у дитячому віці. Індивідуально-типологічні характеристики людини. Конституційні типології у психології. Темперамент як інтегративна характеристика індивідних властивостей людини. Психологічні особливості індивідуального підходу до дітей молодшого шкільного віку з різними типами темпераменту.

Психологія суб'єктності

Поняття про суб'єкт і його психологічну організацію. Розумне життя людини. Характеристика основних пізнавальних процесів людини (відчуття, сприймання, увага, пам'ять, мислення). Емоційні процеси людини (почуття та емоції). Особливості вольових процесів (елементи вольового акту). Специфіка розвитку основних психічних процесів у дітей молодшого шкільного віку. Мовлення як специфічно людський засіб спілкування. Функції мовлення у спілкуванні. Особливості розвитку мовлення у молодших школярів.

Характер і здібності у структурі суб'єктності людини

Психофізіологічна основа характеру людини. Структура та акцентуації характеру. Психолого-педагогічні умови розвитку характеру у дітей. Здібності як індивідуальна психологічна характеристика людини. Структура та види здібностей. Умови формування здібностей у дитинстві та дорослому житті. Педагогічні здібності як показник успішної діяльності фахівця у сфері освіти.

Людина як особистість

Поняття духовного буття людини. Особистість у структурі духовної сутності людини. Підходи до вивчення особистості у психології. Психологічна структура особистості. Потреби і мотиви у структурі особистості людини, їх особливості у дорослих та дітей. Стадії розвитку особистості в онтогенезі.

Людина в соціумі

Етапи соціалізації людини в онтогенезі. Типи і форми соціальних об'єднань. Особистість у структурі групових відносин. Статус особистості. Соціальна позиція як інтегральна система вибіркового відносин особистості.

Роль як реалізація статусу і позиції особистості. Типи ролей. Установка як центральний елемент позиції людини. Традиції і етапи вивчення соціальних установок. Дитина молодшого шкільного віку у групі однолітків. Особливості створення сприятливого психологічного клімату у групі дітей.

Поняття індивідуальності та універсальності у психологічній антропології

Специфіка індивідуального буття людини. Психологічні складові індивідуальності людини (система смислових ставлень, ціннісні орієнтації, світогляд, совість, віра), їх особливості у фахівця сфери освіти. Універсальність як повнота буття людини. Феноменологія етнічного буття.

Змістовий модуль «Педагогічна антропологія»

Педагогічна антропологія як міждисциплінарна галузь людинознавства

Антропологія як наука про людину. Антропологічний принцип у науках про людину. Поняття педагогічної антропології. Місце педагогічної антропології в системі наук про людину. Специфіка педагогічної антропології як галузі сучасного людинознавства. Інтерактивний та цілісний характер педагогічного людинознавства.

Предмет і завдання педагогічної антропології

Актуальність антропологічного знання для сучасної теоретичної та практичної педагогіки. Зв'язок педагогічної антропології з іншими галузями педагогіки. Предмет, мета, завдання сучасної педагогічної антропології.

Основні ідеї та досягнення педагогічної антропології. Антропологічна проблематики сучасної педагогіки (способи пізнання людини як вихователя й вихованця, проблема виховання людини людиною, виховання людини суспільством).

Концептуальні основи розвитку педагогічної антропології

Еволюція педагогічної антропології. Характеристика поняття «антропологія». Коротка історія розвитку антропології в Україні. Принципи антропологічного підходу до освіти людини, висунуті М.І. Пироговим. Внесок К.Д. Ушинського у розвиток педагогічної антропології. Людина як жива істота, частина природи. Значення людини в природі. Концепція людини в педагогічній антропології: людина як цілісність, як єдність матеріального, чуттєвого, духовного та раціонально-дієвого буття.

Чинники впливу на формування і розвиток особистості

Категорія розвитку людини в системі понять педагогічної антропології. Дитина як представник людського роду. Особливості прояву дитиною сутнісних людських властивостей. Розвиток як характеристика людини. Основні характеристики процесу розвитку дитини. Філогенез та онтогенез

людини, їх взаємозв'язок та розвиток. Основні закономірності та характеристики процесу розвитку дитини. Грамотне антропологічне ставлення до дитини – основа гуманістичних педагогічних систем. Оптимізація взаємодії дитини та дорослої людини.

Культурне середовище людини як антропологічний феномен

Культура як багатозначне поняття та предмет наукового дослідження. Культура як явище. Різні підходи до культури. Основні концепції культури. Культура як умова розвитку людини. Функції людини в культурі. Принципи взаємодії людини й культури. Умови оптимальної взаємодії людини й культури. Поняття «базова культура особистості».

Національний характер виховання і полікультурний підхід

Загальнолюдські цінності. Вплив світової культури на становлення ціннісних орієнтирів. Національне виховання. Поняття про полікультурність. Виховний ідеал.

Методи виховання та їх класифікація

Поняття про виховання. Виховання і соціалізація, індивідуалізація. Інститути соціалізації. Типи взаємозв'язків між навчанням і вихованням. Поняття мети виховання: завдання, загальна та спеціальна цілі сучасного виховання. Засоби та методи виховання. Методи формування свідомості, методи формування поведінки, методи формування почуттів і ставлення, методи діяльності. Загальні соціальні інститути виховання: поняття і зміст.

Освіта, навчання, виховання, розвиток особистості в антропологічному контексті

Розвиток людини як антропологічна характеристика. Антропологічне ставлення до дитини – основа гуманістичних педагогічних систем. Оптимізація взаємодії дитини та дорослої людини. Виховання як специфічно людський спосіб буття й професійної діяльності. Протиріччя виховання як суб'єктивного явища. Виховання та культура. Сучасні цілі й завдання виховання.

Організація особистісно-орієнтованого діалогічного навчання

Індивідуалізація навчання і виховання. Діалектика інтелектуальної та емоційної сфери креативності та рефлексії, тіла й духу в гармонійному розвитку людини. Інтерактивні методи навчання. Діалог та творча співпраця учасників освітнього процесу. Антропологічна педагогіка підтримки дитини в активному засвоєнні простору свого буття.

Педагогічна антропологія в розвитку людинознавчого світогляду педагога

Суспільна значущість професії вчителя, його функції (навчальна, виховна, розвивальна). Поняття педагогічної діяльності, її структура. Формування творчої особистості дитини в процесі навчання й виховання як

загальна мета діяльності педагога. Мотив педагогічної діяльності як внутрішня рушійна сила педагога (ідеали, професійні інтереси, переконання, соціальні установки, професійні цінності, потреби).

Антропологізм професійної компетентності вихователя/вчителя

Педагогічні дії як прояв педагогічних умінь. Класифікація педагогічних умінь (дидактичні, виховні, соціально-перцептивні, комунікативні, прогностичні, організаторські, конструктивні тощо). Сутність поняття «педагогічна майстерність», характеристика складових частин професійної майстерності педагога. Творчість педагога. Сформованість творчого педагогічного мислення.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ЛЮДИНОЗНАВСТВО

Змістовий модуль

«Анатомія, фізіологія людини з основами медичних знань»

Основна

1. Мойсак О.Д. *Людинознавство: Анатомія, фізіологія людини з основами медичних знань* : навчальний посібник для проведення практичних та лабораторних робіт [для студ. педагогічних. закл. вищ. освіти]. К: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2019. 67 с.
2. Мойсак О.Д. *Основи медичних знань і охорони здоров'я* / 7 вид., виправлене та доповнене. К.: Арістей, 2015. 500 с.
3. Мойсак О.Д., Тимчик О.В. *Основи медичних знань. Перша медична допомога*: навчальний посібник для проведення практичних робіт студентів вищих навчальних закладів. К.: КУ імені Бориса Грінченка, 2020. 77 с.

Додаткова

1. Патофізіологія. / За ред. проф. М.Н.Зайка, проф. Ю.В. Биця. К.: Медицина, 2010. 703 с.
2. Педіатрія. Національний підручник. За ред. проф. В.В. Бережного. К.: 2013. 1037 с.

Змістовий модуль “Психологічна антропологія”

Основна

1. Галян І.М. *Психодіагностика*: Навчальний посібник. К.: «Академвидав», 2009. 464 с.
2. Історія психології: від античності до початку ХХ століття : навч. посібник / Авт-уклад. О. П. Коханова, 2016. НВП «Інтерсервіс». 235 с.
3. Максименко С. Д. *Загальна психологія*. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 272 с.
4. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. *Загальна психологія*. К.: Центр навчальної літератури, 2021. 296 с.

Додаткова

1. Дубравська Д. М. *Основи психології*: Навчальний посібник. Львів: Світ, 2001. 280 с.

2. Загальна психологія: Підручник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. К.: Либідь, 2005. 464 с.
3. Ушинський К.Д. *Людина як предмет виховання. Досвід педагогічної антропології* // Пед. твори.: У 6 т. М., 1990. Т.5.
5. Павелків Р.В., Цигипало О.Г. *Дитяча психологія*: навч. посіб. К. : Академвидав, 2010. 432 с.

Змістовий модуль «Педагогічна антропологія»

Основна

1. Антипін Є. *Педагогічна антропологія* : навч.-метод. посібник. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2022. 212 с.
2. Возняк А.Б. *Педагогічна антропологія* : навч. посіб. / А.Б.Возняк ; Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. Дрогобич : РВВ Дрогоб. держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка, 2011. 190 с.
3. Задорожна-Княгницька Л.В. *Педагогічна антропологія* (навчальний посібник для студентів гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів). Запоріжжя : ПП «РДЦ Дизайн Груп», 2015 р. 208 с.

Додаткова

1. Бех І.Д. *Особистість на шляху до духовних цінностей* : монографія. Київ-Чернівці : «Букрек», 2018. 320 с.
2. Кот О. П. *Питання становлення педагогічної антропології в зарубіжній науці*. URL: <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2011/20/30.pdf>.
3. Мачинська Н.І., Кость С.П. *Педагогічна антропологія*: навчально-методичний посібник. 2-е вид., допов. і переробл. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2022. 190 с.

ПЕДАГОГІКА

Змістовий модуль «Педагогіка загальна»

Становлення та розвиток педагогіки в історичній ретроспективі

Сутність поняття «педагогіка». Стадії (народна, духовна, світська педагогіка) та періоди розвитку педагогіки як науки. Джерела педагогіки (народна, педагогічні ідеї і теорії прогресивних педагогів минулого, сучасні педагогічні дослідження). Напрями розвитку педагогіки (філософський, психолого-педагогічний, соціальний). Соціокультурна сутність педагогіки.

Педагогіка як наука і навчальна дисципліна

Предмет педагогіки як науки. Функції і завдання педагогіки. Місце педагогіки в системі наук про людину. Зв'язок педагогіки з іншими науками.

Сутність основних педагогічних категорій та їх роль у формуванні особистості. Закони, закономірності навчання. Методи науково-педагогічних досліджень у початковій школі.

Освіта людини як соціокультурний процес

Феномен освіти в соціокультурному процесі. Взаємовплив освіти і культури, освіти і самоосвіти. Розвиток і виховання. Мета й ідеал виховання.

Ціннісний концепт освіти. Нормативне забезпечення розвитку освіти й початкової зокрема в Україні.

Цілісний педагогічний процес

Сутність та структура педагогічного процесу. Принципи педагогічного процесу. Етапи організації педагогічного процесу. Компоненти педагогічного процесу: мета, зміст, методи, технології, результат. Педагог як суб'єкт педагогічного процесу.

Змістовий модуль «Дидактика початкової школи»

Дидактика як наукова галузь

Поняття дидактики. Основні категорії дидактики. Методологія процесу навчання. Основні функції навчання. Шляхи їх реалізації. Основні компоненти процесу навчання. Структура діяльності вчителя в навчальному процесі. Види навчання.

Процес навчання як система

Видові поняття процесу навчання: навчання, процес навчання, навчальний процес. Особливості навчання у НУШ. Характеристика готовності дітей до шкільного навчання.

Сутність та структура процесу навчання у початковій школі

Сутність процесу навчання. Закони, принципи й правила навчання. Етапи навчального процесу. Організація диференційованого навчання. Сутність розвивального навчання. Гуманізація навчального спілкування. Емоційність процесу навчання.

Загальна характеристика змісту освіти

Теоретичні основи розвитку змісту шкільної освіти. Тракткування змісту освіти сучасними дослідниками. Поняття про зміст освіти. Основні принципи формування змісту освіти.

Особливості змісту початкової освіти. Характеристика Державного стандарту початкової освіти

Історія розвитку початкової освіти. Розвиток змісту початкової освіти: методологічний, законодавчий, дидактичний аспекти. Поняття про Державний стандарт початкової освіти. Навчальні плани та програми для початкових шкіл. Реалізація змісту освіти у підручниках і навчальних посібниках.

Сутність та характеристика сучасного підручника початкової школи

Історія підручникотворення. Зміст сучасного підручника. Особливості підручника для початкової школи. Основні вимоги до творення сучасного підручника. Санітарно-гігієнічні вимоги до творення підручника.

Особливості форм організації освітнього процесу у початковій школі

Педагогічні вимоги до уроку; підготовка вчителя до уроку; типи уроків та їх структура; схема аналізу уроку; шляхи підвищення ефективності уроку. Нетрадиційні форми навчання. Позаурочні форми навчання.

Методи і засоби навчання та активізації пізнавальної діяльності учнів

Поняття методів навчання та їх класифікація. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності. Методи стимулювання навчальної діяльності учнів. Методи контролю та самоконтролю у навчанні. Засоби навчання.

Сучасні технології навчання у початковій школі

Навчальні технології. Особистісно-орієнтована технологія навчання. Технологія групової навчальної діяльності школярів. Технологія розвивального навчання. Технологія формування творчої особистості. Технологія навчання як дослідження. Поняття про технології інтерактивного навчання. Роль і місце методів інтерактивного навчання у початкових класах.

Компетентність як показник якості освіти Нової української школи

Уміння вчитися як ключова компетентність. Сутність і структура уміння вчитися. Вікова та індивідуальна характеристика молодших школярів як суб'єктів учіння. Розвиток в учнів процесів сприймання. Мотивація учіння молодших школярів. Формування структурних компонентів уміння вчитися.

Контроль навчальних досягнень учнів

Ретроспективний аналіз проблеми контролю й оцінювання успішності учнів. Концептуальне й нормативне забезпечення контрольно-оцінювальної діяльності вчителів в умовах впровадження Нової української школи. Основні поняття контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи. Нові форми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів: тестові завдання та освітні портфоліо. Формувальне оцінювання як інтерактивне оцінювання прогресу учнів у Новій українській школі. Дидактичні вимоги до організації контрольно-оцінювальної діяльності вчителя.

Ефективність і критерії ефективності процесу навчання у початковій школі

Сутність поняття «ефективність навчання». Сутність поняття «інтенсифікація». Реалізація принципу оптимізації навчання. Педагогічні умови

оптимізації. Психологічні основи оптимізації. Способи забезпечення ефективності навчання.

Змістовий модуль «Інклюзивна освіта»

Інклюзивна освіта: сутність, завдання, принципи

Сучасні підходи в Україні до виховання дітей з особливими освітніми потребами.

Сутність і зміст понять: «інклюзивна освіта», «інклюзивне навчання», «особа з особливими освітніми потребами». Завдання і принципи інклюзивної освіти.

Законодавство України щодо забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами на інклюзивну освіту. Нормативно-правове регулювання інклюзивної освіти в закладах загальної середньої освіти (початкова школа).

Дитина з особливими освітніми потребами як суб'єкт інклюзивної освіти

Особливості психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Основні етапи розвитку дитини. Зовнішні і внутрішні чинники розвитку дитини. Зміни та модифікації у розвитку дитини. Порушення розвитку дитини. Діти з особливими освітніми потребами. Роль сім'ї у соціалізації дитини з особливими освітніми потребами.

Організація інклюзивного освітнього середовища ЗЗСО

Соціалізація дитини з особливими освітніми потребами у ЗЗСО: індивідуальний підхід та етапи соціалізації.

Організація інклюзивного освітнього середовища ЗЗСО. Діти з особливими освітніми потребами: особливості психофізичного розвитку. Індивідуальні програми розвитку дітей з особливими освітніми потребами: створення і реалізація.

Педагогічний супровід розвитку дітей з особливими освітніми потребами в початковій школі

Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами. Асистент вчителя як учасник освітнього процесу, асистент дитини як відповідальний за соціальний супровід дитини, батьки дитини з ООП як активні учасники освітнього процесу.

Диференційований та індивідуальний підхід в організації навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Змістовий модуль «Педагогічне партнерство»

Педагогічне партнерство в умовах реалізації Концепції нової української школи

Сучасні зміни в освітньому просторі України. Гуманістична спрямованість освіти. Зміст та сутність понять «педагогіка партнерства» і «педагогічне партнерство». Стратегії, принципи, завдання педагогічного партнерства. Педагогічне партнерство як стратегія розширення соціально-педагогічної діяльності закладів освіти.

Особливості реалізації педагогічного партнерства в Новій українській школі

Створення нового освітнього середовища початкової школи. Спільна діяльність учителя й учнів на засадах взаєморозуміння, єдності інтересів і прагнень. Зміна ролі педагога у сучасній початковій школі та підходів до оцінювання результатів навчання учнів. Вимоги дітей, батьків, суспільства до освітньої діяльності початкової школи та вчителів початкових класів.

Педагогічне партнерство ЗЗСО з різними соціальними інститутами

Партнерська взаємодія між школою та громадою. Налагодження співпраці між школами. Загальне поняття про соціальні інститути. Місце інституту освіти в суспільстві. Особливості організації освітнього партнерства з представниками різних соціальних інститутів: працівниками соціальних служб, юристами, журналістами, громадськими організаціями, спонсорами та ін. Принципи ефективної педагогічної взаємодії з представниками різних соціальних інститутів за умови пріоритету інтересів дитини.

Партнерська взаємодія суб'єктів демократичного середовища початкової школи

Початкова школа – перший досвід суспільного життя та формування активної громадянської позиції. Ключова роль школи у вихованні громадян для демократичного суспільства. Реалізація цінностей демократії та прав людини в освітньому процесі початкової школи. Розвиток автономії школи. Шкільне самоврядування.

Орієнтація на потреби учня в освітньому процесі початкової школи, дитиноцентризм

Дитиноцентризм як особистісно орієнтована модель навчання та виховання. Активність учнів у освітньому процесі початкової школи, орієнтація на інтереси та досвід учнів. Забезпечення свободи і права дитини в усіх проявах її діяльності, урахування її вікових та індивідуальних особливостей, забезпечення морально-психологічного комфорту дитини. Чинники, що негативно діють на самопочуття і успішність учнів початкової школи. Булінг у школі.

Технології розвитку соціальної та громадянської компетентностей учнів початкової школи

Зміст, форми і методи формування в учнів початкової школи демократичних (соціальної, громадянської) компетентностей: цінностей, ставлень, вмінь, знань та їхнього критичного розуміння – через програми у сфері освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини (ОДГ/ОПЛ). Методи і вправи, які використовуються в освіті в галузі прав людини для дітей.

Особливості організації виховної роботи в сучасній початковій школі

Процес виховання, його специфіка, компоненти і рушійні сили. Цілеспрямованість виховання у початковій школі, сучасні орієнтири виховання учнів. Об'єктивні і суб'єктивні чинники виховання. Етапи організації процесу виховання особистості учня в початковій школі. Психолого-педагогічний аспект готовності вчителя початкових класів до виховної діяльності.

Напрями, форми і методи виховної роботи в початковій школі

Основні напрями виховної роботи у сучасній початковій школі. Зміст та організаційні форми виховної роботи в початковій школі. Сучасні форми проведення виховних заходів з учнями початкової школи. Поняття про прийоми та методи виховання. Методи організації діяльності, спілкування та формування досвіду суспільної поведінки. Формування учнівського колективу в початковій школі.

Зміст і методика проведення виховних заходів для учнів початкової школи

Методика організації виховної роботи в початковій школі. Індивідуальна робота з учнями початкової школи. Методика організації ігрової діяльності школярів у сучасній початковій школі. Проведення перерв у початкових класах. Особливості методики підготовки і проведення позакласних навчально-виховних заходів. Методика організації колективно творчої діяльності в початковій школі.

Виховний потенціал родини

Родина як первинний інститут соціалізації особистості. Особливості впливу родини на дитину. Виховний потенціал родини. Завдання і зміст родинного виховання. Значення батьківського впливу на розвиток особистості. Типи батьківської турботи про дитину. Партнерські стосунки у сім'ї. Робота вчителя початкових класів з батьками майбутніх першокласників.

Актуальні проблеми виховання дітей в сучасних сім'ях

Актуальні проблеми сімейного виховання. Виховання дітей в різних за структурою сім'ях. Виховання дитини в неповній, осиротілій, фостерній (прийомній) сім'ї. Помилки сімейного виховання. Сутність культури взаємин батьків і дітей. Міжособистісні взаємини, варіанти взаємин. Типи взаємодії

батьків і дітей. Конфлікти між батьками і дітьми, їх причини та вплив на навчання учня в початковій школі.

Педагогічне партнерство з родинami учнів в початковій школі

Налагодження партнерської взаємодії між батьками учнів та вчителями в початковій школі. Форми співпраці з батьками, спрямовані на зміцнення партнерської взаємодії школи та родини. Інтеграція виховних впливів на дитину молодшого шкільного віку школи та сім'ї. Зміст, сучасні форми проведення зустрічей вчителя початкових класів з батьками учнів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ПЕДАГОГІКА

Змістовий модуль «Педагогіка загальна»

Основна

1. Анєнкова І. П., Байдан М. А., Горчакова О. А., Руссол В. М. Педагогіка. Навчальний посібник : Львів : «Новий Світ 2000», 2020. 567 [1] с.
2. Пащенко М., Красноштан І. Педагогіка: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 228 с.
3. Сікорський П. І. Нова педагогіка : підручник; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2021. 540 с.: іл., табл.
4. Фіцула М. М. Педагогіка: навчальний посібник. Київ : Богдан, 2013. 232 с.

Додаткова

1. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> .
2. Про внесення змін до Державного стандарту початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 року № 688. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>.
3. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : станом на 1 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
4. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» : Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225. URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/646-ilovepdf_merged.pdf.

Змістовий модуль «Дидактика початкової школи»

Основна

1. Боровець О. Дидактика початкової освіти: навчальний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта. Рівне: РДГУ, 2022. 140 с. URL: http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/14396/1/%D0%91%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%86_%D0%94%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0_%D0%BF%D0%BE%D1%87%D0%B0%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BEi_%D0%BE%D1%81

[%D0%B2%D1%82%D0%B8_%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87.%D0%BF%D0%BE%D1%81..pdf](#)

2. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2019. 208 с. URL: <https://www.e-litera.com.ua/nova-ukrainska-shkola-poradnyk-dlia-vchytelia/>
3. Нові педагогічні технології та інновації в НУШ: курс лекцій / уклад. Пушкар Н. С. Луцьк: ФОП Мажула Ю. М., 2022. 138 с. <http://pc-dspace.org.ua/bitstream/123456789/613/1/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81%202022-2023.pdf>

Додаткова

1. Савченко О. Я. *Дидактика початкової освіти* : підруч. для студентів вищ. навч. закл. Київ : Грамота, 2012. 504 с.
2. Про внесення змін до Державного стандарту початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 року № 688. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
3. Концепція Нова українська школа. URL: <https://osvita.ua/doc/files/news/520/52062/new-school.pdf>.

Змістовий модуль «Інклюзивна освіта»

Основна

1. Аргіропулос Д., Тарнавська Н. Інклюзивна педагогіка: Навчальний посібник для науково-педагогічних працівників, студентів закладів вищої освіти. Житомир: Вид. О. О. Євенок, 2020. 248 с. URL: https://eprints.zu.edu.ua/31307/1/%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82_%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%BB%D1%8E%D0%B7%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%BA%D0%B0.pdf
2. Порошенко М.А. *Інклюзивна освіта*: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
3. Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2024-2026 роки : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 07.06.2024 № 527-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-p#Text>.

Додаткова

1. Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Н.М. Дятленко, Н.З. Софій., О.В. Мартинчук, Ю.М. Найда, під заг. ред. М.Ф. Войцехівського. К.: ТОВ Видавничий дім «Плянди», 2015. 172 с. URL:https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/9821/1/N_Dyatlenko_N_Sofiy_O_Martynchuk_Y_Naida_AUIK.pdf
2. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. *Інклюзивна освіта: від основ до практики*: [монографія]. К. : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).

3. Інклюзивна освіта від А до Я: poradnik для педагогів і батьків / Укладачі Н. В. Заєркова, А. О. Трейтяк. К., 2016. 68 с. URL: https://ippo.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2016/08/n_zaerkova_a_trejtyak_inkl_osvita_vid_a_do_ua.pdf
4. Unicef Україна [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. Конвенція ООН про права дитини. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/uk/convention>.

Змістовий модуль «Педагогічне партнерство»

Основна

1. Венгловська О.А., Куземко Л.В. Педагогіка: Педагогічне партнерство : навчально-методичний посібник для студентів спеціальності Початкова освіта першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Київ, 2025. 203 с.
2. Кравчинська Т.С. Реалізація принципів педагогіки партнерства в умовах упровадження Концепції «Нова українська школа». URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/712150/1/4.3_%D0%9A%D1%80%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf
3. Кравчинська Т. С. Педагогіка партнерства: основні ідеї, принципи та сутність. Підготовка керівних та педагогічних кадрів до реалізації Концепції Нової української школи: Зб. статей Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції. Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2017. С. 85–88. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/707221/1/%D0%9A%D1%80%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8.pdf

Додаткова

1. Демократична школа : практичний посібник [М. Рафальська, А. Донець, М. Мельникевич-Чорна, І. Сабор, Х. Чушак]. Загальна редакція: О. Шинаровської. – Європейський центр імені Вергеланда, 2017. 38 с.
2. Денисюк Л., Біт-Давід М. Співпраця з батьками та громадськими організаціями – важлива складова сучасної освіти. *Директор школи*. 2012. № 17. С. 51–57.
3. Компас: посібник з освіти в області прав людини за участі молоді [Електронний ресурс]. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/home>.
4. Навчаємо демократії: Базові матеріали з освіти для демократичного громадянства та прав людини для вчителів / Р. Голлоб, П. Крапф, О. Олафсдоттір, В. Вайдінгер; ред. Р. Голлоб, П. Крапф, В. Вайдінгер: Пер. з англ. та адапт. Л. І. Паращенко. К.: Основа, 2011. Т. 1. 164 с. URL: <https://rm.coe.int/1680495357>.

ПСИХОЛОГІЯ

Змістовий модуль «Вікова психологія»

Закономірності та динаміка психічного розвитку та формування особистості в онтогенезі

Поняття про психічний розвиток. Розвиток індивіда та формування особистості. Рушійні сили психічного розвитку. Фактори психічного розвитку. Роль біологічних та соціальних факторів у психічному розвитку особистості. Загальні закономірності психічного розвитку (нерівномірність, інтеграція і диференціація психіки, пластичність). Поняття про сензитивні та латентні періоди, про затримки та відставання психічного розвитку, про компенсацію. Взаємозв'язок навчання та розвитку.

Критерії вікової періодизації розвитку особистості

Вікова періодизація розвитку особистості та її психологічні критерії. Соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, психічні новоутворення. Підходи до вікової періодизації психічного розвитку (за Г.С. Костюком, Е. Еріксоном). Кризові явища у психічному розвитку.

Психологічні особливості розвитку дитини у ранньому віці

Психологія пренатального розвитку. Вік немовляти. Характеристика фази новонародженості. Рефлекси та їх значення в житті людини. Взаємозв'язок фізичного та психічного розвитку немовляти. Розвиток емоційної сфери у немовлят. Комплекс поживлення. Безпосереднє емоційне спілкування як провідна діяльність немовляти. Характеристика психічних новоутворень періоду немовляти. Психічний розвиток у ранньому дитинстві. Соціальна ситуація розвитку в ранньому дитинстві. Предметно-маніпуляційна діяльність та її значення для психічного розвитку дитини. Новоутворення в ранньому дитинстві. Розвиток мовлення. Розумовий розвиток дитини у ранньому віці. Передумови формування особистості у ранньому дитинстві. Криза 2(3)-х років.

Психічний розвиток і формування особистості у дошкільному віці

Особливості фізичного та психічного розвитку дітей дошкільного віку. Гра як провідна діяльність у дошкільному дитинстві. Сюжетно-рольова гра як особлива форма взаємодії дітей зі світом дорослих. Роль гри в психічному розвитку. Характеристика новоутворень у дошкільному дитинстві (супідрядність мотивів, децентрація мислення, потреба у значимій та соціально оцінюваній діяльності, потреба у соціальній відповідності, первинні етичні інстанції і моральні почуття). Значення дошкільного віку у формуванні особистості дитини.

Психічний розвиток у молодшому шкільному віці

Анатомо-фізіологічні особливості дітей молодшого шкільного віку. Психологічна готовність дитини до школи (соціально-психологічна, інтелектуальна, мотиваційно-вольова готовність). Особливості соціальної ситуації розвитку у молодшому шкільному віці. Психічна перебудова, пов'язана зі вступом дитини до школи, роль учителя в цьому процесі. Учіннева діяльність як провідна у молодшому шкільному віці, її особливості. Психологічні засади інклюзивного навчання в початковій школі.

Особливості прояву уваги у молодшому шкільному віці й умови її вдосконалення у навчальному процесі. Розвиток пізнавальних процесів учнів: відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, уява. Розвиток відчуттів і сприймання. Пам'ять та шляхи її формування. Передумови розвитку творчої уяви. Розвиток мисленнєвих процесів і засвоєння понять. Формування теоретичного ставлення до знань. Особливості психічного розвитку дітей 6-10 років за періодизацією Г.С.Костюка, Е. Еріксона.

Особистісний розвиток дітей молодшого шкільного віку

Формування особистості дітей молодшого шкільного віку. Психологія потреб і мотивів молодших школярів. Динаміка ставлення до навчання, шляхи і засоби формування у дітей молодшого шкільного віку інтересу до навчання. Психологія оцінки та оцінювання. Розвиток самосвідомості та самооцінки у дітей молодшого шкільного віку. Формування характеру. Особливості розвитку емоційно-вольової сфери та специфіка емоційно-вольової регуляції поведінки у дітей молодшого шкільного віку.

Розвиток уміння конструктивно керувати емоціями. Взаємостосунки дітей молодшого шкільного віку з дорослими і ровесниками, особливості їх розгортання. Психологія партнерства. Розвиток здатності учнів співпрацювати в команді. Найважливіші психічні новоутворення і їх значення для розвитку особистості дітей молодшого шкільного віку.

Психічний розвиток у підлітковому та юнацькому віці

Підлітковий вік як перехідний від дитинства до дорослості. Анатомо-фізіологічна перебудова організму підлітків, її відображення в психологічних особливостях цього віку. Характеристика основних теорій розвитку підлітків. Формування особистості в підлітковому віці. Розвиток самосвідомості підлітків. Основні суперечності підліткового віку. Проблема кризи розвитку. Почуття дорослості як центральне психічне новоутворення підліткового віку. Критичне ставлення до дорослих. Спілкування з ровесниками у процесі суспільно-корисної діяльності як провідна діяльність у підлітковому віці. Ставлення до учіннєвої діяльності. Трудова діяльність, її значення для формування особистості підлітків.

Формування особистості в юнацькому віці. Особливості самосвідомості та самооцінки юнаків та дівчат. Дружба і любов у юнацькому віці. Розвиток емоційно-вольової сфери. Особливості розвитку пізнавальних процесів та мотивів учіння в юнацькому віці. Характеристика провідної діяльності у юнацькому віці. Психологічні особливості формування професійних інтересів, нахилів та здібностей юнаків та дівчат. Професійне самовизначення і процеси професіоналізації.

Психосоціальний розвиток у дорослому та літньому віці

Психологічні теорії розвитку особистості в дорослому віці. Загальна характеристика дорослості. Рання дорослість. Зрілий дорослий вік. Психосоціальний розвиток у дорослому віці. Особистість, сім'я та робота: контекст розвитку дорослої людини. Етапи професійного становлення та

розвиток особистості. Сенси і цінності. Психологічні основи особистісного росту. Робота та стиль життя. Кризові явища у психічному розвитку особистості. Причини виникнення та типологія життєвих криз. Сучасні дослідження життєвого шляху особистості. Особистість і старіння. Психосоціальний розвиток у літньому віці. Особливості когнітивного розвитку людей літнього віку. Психологічні проблеми старості. Особистісні та соціальні проблеми літніх людей.

Змістовий модуль «Педагогічна психологія»

Психологія навчання

Психологія навчальної діяльності: сутність, структура, особливості. Вчитель і учень як повноправні учасники навчального процесу: суб'єкт-об'єктні та суб'єкт-суб'єктні відношення. Психологічні засади партнерства між учнем, учителем і батьками. Врахування вікових та індивідуально-типологічних особливостей учнів у процесі навчання. Особливості роботи з шульгами. «Пласти» розвитку та їх врахування у навчальному процесі (навченість-научуваність, розвинутість-розвивальність, вихованість-виховуваність). Психологічний аналіз типів навчання. Психологічні засади розвивального навчання. Психологія оцінювання навчальних досягнень учнів. Навчання і розвиток.

Психологія учіння

Учіння як самостійна пізнавальна діяльність учня. Психологічні особливості засвоєння знань та формування умінь і навичок. Засвоєння знань і проблема розуміння. Психологія оволодіння умінями та навичками та їх застосування. Теорія поетапного формування розумових дій. Молодший школяр як суб'єкт учбової діяльності. Мотивація учіння. Розвиток внутрішньої мотивації. Пізнавальний інтерес як важливий компонент учіння. Пізнавальний процес і розвиток здібностей. Учіння і розвиток самостійності.

Психологія виховних впливів

Виховання як цілеспрямований процес формування особистості. Психологічні механізми формування особистості. Вплив діяльності на формування особистості. Взаємозв'язок навчання, виховання, соціалізації і розвитку. Психологічний аналіз базових моделей виховання (директивна, прихованого впливу, сприяння). Психологічні критерії та показники вихованості учнів. Концепція морального розвитку Л. Кольберга. Рівні та стадії морального розвитку за Л. Кольбергом. Вікові аспекти виховання.

Психологічні механізми та закономірності виховних впливів. Психологічне обґрунтування виховних впливів. Психологічний аналіз методів і прийомів виховання.

Виховання та самовиховання

Поняття про самовиховання. Самовиховання як вища форма самоуправління у вихованні. Завдання самовиховання. Структура самовиховання. Етапи самовиховання. Самопізнання у структурі самовиховання, способи самопізнання. Зв'язок між рівнем розвитку самооцінки та характером самовиховання. Формування в учнів потреби у самовихованні. Психологічні передумови розвитку здатності до самовиховання. Вікові особливості розвитку здатності до самовиховання. Психологічний аналіз методів і прийомів самовиховання.

Психологічний аналіз педагогічної діяльності

Психологічні особливості педагогічної діяльності: цілі та завдання, структура. Психологія педагогічної діяльності вчителя початкових класів. Поняття про продуктивність педагогічної діяльності. Рефлексія продукту і результату педагогічної діяльності. Спілкування у структурі педагогічної діяльності. Соціально-психологічні аспекти педагогічного спілкування: комунікація, інтеракція, перцепція. Механізми міжособистісного сприймання в системі «вчитель-учні». Вплив характеру педагогічної взаємодії на психічний розвиток учнів.

Мотивація педагогічної діяльності

Поняття про мотивацію педагогічної діяльності. Внутрішня та зовнішня мотивація діяльності вчителя. Мотивація і продуктивність педагогічної діяльності. Педагогічна спрямованість: поняття та структура. Психологічні умови розвитку педагогічної спрямованості. Динаміка педагогічної спрямованості вчителя. Аналіз основних мотивів адекватної педагогічної спрямованості. Поняття про самоефективність як чинник професіоналізації.

Психологія вчителя та його професійний розвиток

Становлення професійної самосвідомості вчителя: педагогічна спрямованість, образ Я, самооцінка, рівень домагань. Педагогічна практика та формування стилю педагогічної взаємодії. Індивідуальний стиль педагогічної діяльності. Вплив характеру педагогічної взаємодії на психічний розвиток учнів. Поняття професіоналізму та професіоналізації. Критерії професіоналізму вчителя.

Педагогічні здібності та їх розвиток у навчально-професійній діяльності

Педагогічні здібності та їх розвиток. Рівні сформованості педагогічних здібностей. Групи педагогічних здібностей: особистісні, дидактичні, організаційно-комунікаційні. Педагогічний такт та педагогічна спостережливість. Спеціальні здібності у діяльності вчителя початкової школи. Поняття педагогічної обдарованості.

ПСИХОЛОГІЯ

Основна

1. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія : навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2020. 352 с.
2. Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Вікова психологія : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 376 с.
3. Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Педагогічна психологія : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2023. 168 с.

Додаткова

1. Аксіогенез обдарованої особистості в освітньому просторі: монографія / За ред. О. Л. Музики. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2020. 160 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/723153/>
2. Музика О. О. Ціннісний досвід досягнень і розвиток професійної самоефективності студентів. *Modern education, training and upbringing: monograph*. Boston, Primedia eLaunch, 2021. С. 270-275.
3. Музика О. О. Ціннісний простір університету і розвиток професійної самоефективності студентів. *Освітологічний дискурс*, 2023. № 41 (2). С. 183-197.
4. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник. Київ : Каравела, 2020. 419 с.
5. Профілактика деструктивної поведінки підлітків : навч.-метод. посіб. / За ред. Т. Журавель, Ю. Удовенко. Київ: ФОП Буря О. Д., 2022. 144 с.
6. Психологія дорослості з основами геронтопсихології : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів /За ред. В.Ф.Моргуна. Полтава, 2013. 172 с.
7. Столярчук О. А. Життєві кризи особистості : психологічний путівник. Кременчук: Видавництво «НОВАБУК», 2023. 126 с.